

N:o 29.

Ank. till Riksd. kansli den 9 mars 1905, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till 318 § sjölagen.

Till behandling af lagutskottet har hänvisats en inom Andra Kam-maren af herr S. A. K. *Natt och Dag* väckt motion, n:o 29, af följande lydelse:

»Det är nu sex år sedan motion första gången väcktes om skrif-velse till Kungl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande inför Riksdagen af sådana förslag, hvarigenom anledningar till sjöolyckor kunde i möjligaste mån förminska. Frågan var då ny, väckte på flera håll motstånd och det dröjde ända till förlidet år, innan definitivt resultat, hvad frågans förberedande behandling inom Riksdagen angår, kunde vinnas.

Kungl. Maj:t har äfvenledes tagit frågan om hand, och ett viktigt steg från regeringens sida till en förbättrad tingens ordning har nu tagits genom det i årets statsverksproposition under VII hufvudtiteln framställda förslaget om att på extra stat för år 1906 anvisa 2,000 kronor såsom arfvode till ett »sjötekniskt biträde» i kommerskollegium för att möjliggöra en mera ingående granskning af till kollegium inkommande undersökningsprotokoll rörande afgifna sjöförklaringar, m. m. dylikt, hvarom i 12 punkten i VII hufvudtiteln lämnar en fullständig redogörelse.

Hvad som vid genomläsandet af denna del af propositionen är ägnadt att väcka förvåning, är det oförbehållsamma erkännande, som däri göres, dels hurusom stundom »vederbörande domstolar underlåte att behörigen

insända undersökningsprotokollen till kollegium», dels att dessa protokoll ibland befinnas vara »till sitt innehåll synnerligen knapphändiga», så att de »i många fall gifvit endast föga ledning för bedömande af orsakerna till sjöolyckan». Härtill kan läggas, att det inom de kretsar frågan gäller, särskildt inom sjöförsäkringsverken, är en tämligen allmänt känd sak, att sjölagens stadgande i 321 §, att protokoll öfver undersökning enligt 317 § så snart det afslutats skall »ofördröjligen» insändas till kommerskollegium, icke öfverallt följes, i det att det kan förflyta månader, innan så sker.

När man nu i statsverkspropositionen får läsa, att gällande lagar och författningar *icke* efterleivas ens af ämbets- och tjänstemän, i det att det händer, att rådhusrätt helt enkelt uraktlåter att enligt 321 § sjölagen insända sådana undersökningsprotokoll, som här är fråga om, så finner man, att något måste göras för att råda bot för ett sådant missförhållande.

Hvad kommerskollegium beträffar, kan synas som detsamma bort, då sådan underlåtenhet föreligger, föranstalta om den försumliges ställande till ansvar för sin försumlighet, men såsom skäl att så ej veterligen skett kan anföras, att kollegium ej har någon annan utväg att erhålla kännedom om att sådan sjöförklaring verkligen afgifvits, än att studera tidningarnas domstolsmeddelanden, eller ock tidningen »Svensk Flagg», hvarest alla märkligare sjörättsförhandlingar bruka refereras. Att detta ej är som sig bör måste erkännas, och säkert är, att om ej lagändring sker, så kommer äfven det nu föreslagna »sjötekniska bitrådet» i kollegium att äfvenledes förblifva i officiell okunnighet om de flesta sjöförklaringar, intill dess undersökningsprotokollet efter längre eller kortare tids förlopp inkommer — såvida det ej helt enkelt uteblir. Det kan ej vara med god ordning förenligt, att en tjänsteman i dylikt fall skall behöfva studera dagspressen för att kunna fullgöra sina åligganden. Det torde knappast behöfva påpekas, att det för denne tjänsteman i många fall blefve en ren omöjlighet att, utan stor tidsutdräkt och dyra kostnader för staten, kunna åstadkomma förnyad undersökning om en viss sjöolycka, därest en à två månader hunnit förflyta sedan sjöförklaringen afgafs, så att befäl och besättning å fartyget i fråga hunnit skingras.

Till belysande af huru härmed nu förhåller sig, må här i korthet redoviseras några nyligen timade, mera uppseendeväckande fall, då alltför lång tid fått förflyta från det sjöförklaring afgafs — och kondemnering ägde rum — utan att vare sig sjöförklaring och undersökningsprotokoll eller kondemnationsbevis inkommit till kommerskollegium.

Den nära ett halft sekel gamla passagerare-hjulångaren »Gellivare»

började fredagen den 28 sistlidne oktober, liggande vid Lule hamnkaj, intaga last af stycke-gods för att påföljande måndag i dagningen afgå till Neder-Kalix. Lastningen var fullbordad den 30 på förmiddagen och hade då intagits omkring 35 ton last, eller 15 ton mindre än å tidigare resor. Redan under förmiddagen den 30 förmärktes, som det heter i kaptenens sjöförklaring, hvarur de flesta af dessa uppgifter äro hämtade — »att vattnet i kölen ökade något mera än under vanliga förhållanden under gång.» Fartyget hölls dock läns med egna pumpanordningar tills vid midnatt den 30—31 oktober, då dess donkeypump af sig själf stoppade och ej kunde fås att fungera. Då nu vattnet steg successivt, erhöles hjälp (enligt uppgift två brandsprutor samt manskap) från brandstationen. Denna åtgärd visade sig dock otillräcklig, hvarför en mindre bärgningsångare anmodades om hjälp, och kunde dess centrifugalpump hålla fartyget läns, så att lasten, delvis i sjöskadadt tillstånd, kunde bärgas, hvarpå ångaren för-lades till grundt vatten, där den sedan blef kvarliggande, delvis fylld af vatten.

Vid af magistraten i Luleå föranstaltad besiktning å ångaren, blef denna den 2 november förklarad »kondemnerad». Dagen därefter, den 3 november 1904, afgafs och beedigades sjöförklaringen inför Lule rådstufvurätt. Ännu den 21 januari 1905 har hvarken undersökningsprotokoll eller ens kondemnationsbevis inkommit till kommerskollegium; detta oakadt undersökningsprotokoll bör enligt 321 § sjölagen insändas »ofördröjligen» och kondemnationsbeviset (af redaren) inom 14 dagar efter det under-rättelse därom ingått; det senare enligt 28 § kungl. förordningen an-gående registrering af fartyg. Möjligt är, att rådhusrätten vid detta till-fälle, *därför att fartyget låg i hamn då olyckan skedde*, kan tycka sig finna formellt skäl för sagda sin underlåtenhet, men dröjsmålet med an-mälan om kondemnationen är oförsvarligt.

Denna ångare hade rätt att föra omkring 200 passagerare, och en oerhörd olycka hade kunnat ske, om fartyget börjat sjunka medan det befann sig ute till sjöss, med hvarken brandsprutor eller bärgningsångare till hands. Enligt uppgift hade fartyget icke varit intagit i docka, eller upptaget på slip, på *minst fem*, måhända tio år.

En annan anmärkningsvärd dylik händelse är den alldeles nya last-ångaren »*Labradors*» kantring under sin första sjöresa. »*Labrador*», hemmahörande i Stockholm, men byggd i Tyskland, hade i Kolberg intagit last af omkring 380 ton råg, hvarmed ej blott lastrummet, utan äfven den stora, 3 1/2 à 4 fot höga lastluckekarmen var fullständigt fylldt;

slingerskott användes ej. I luckkarmen voro inlastade omkring 45 ton råg. Ångaren var byggd hufvudsakligen för stentransport och hade därför ett rätt stort afstånd mellan den yttre och den inre botten, antagligen för att med stenlast få fartyget tillräckligt »makligt» uti sjö. Därjämte stucko såväl maskin som pannor, äfven då ångaren var lastad, ej obetydligt öfver vattenlinjen. Vid afgangen från Kolberg var en stor, under lastrummet belägen vattenbarlast-tank, rymmande 90 ton vatten, alldeles tom. Redan under lastningen och vid förhalningen ur hamnen visade sig fartyget så »vekt», att det — enligt sjöförklaringen — därunder vid ett tillfälle krängde 12° à 15°, men detta oaktadt fortsattes lastningen, hvarjämte den stora vattenbarlast-tanken och en annan, mindre, dylik förut i fartyget tömdes. När så ångaren var fullastad, hade den en »slagsida» (= krängning) åt styrbord af 5°, hvilket utvisar, att fara för kantring förelåg.

»Labrador» lämnade Kolberger-münde den 19 november på morgonen under goda väderleksförhållanden för att afgå till Stockholm. Vinden var SV à VSV, d. v. s. från fartygets babords sida. Utkommen till sjöss visade sig ångaren »lofgirig», hvarför kl. 9.25 f. m. »förstageslet» sattes. Ej långt därefter, kl. 9.45 f. m., krängde fartyget våldsamt öfver å styrbord, och blef så liggande med 40° à 45° slagsida, hvarpå det kl. omkring 10.30 f. m. sjönk; dock ej förr än hela besättningen, 11 personer, lyckats komma bort därifrån i lifbåten. Besättningen upptogs efter 2½ timma å en förbipasserande ångare.

Undersökning enligt 317 § sjölagen öfver denna sjöolycka företogs inför Malmö rådstufvurätt den 26 sistlidne november. Till kommerskollegium inkom ej undersökningsprotokollet förr än den 12 januari 1905, och hade då därifrån »påminnelse» om insändandet aflåtits till Malmö rådhusrätt. Åtal mot fartygets befälhafvare lär antagligen följa, men fullständig klarhet i en del omständigheter lär nu icke kunna erhållas, alldenstund så lång tid förflutit sedan sjöförklaring afgafs inför rådhusrätten, och alltså besättningen skingrats hvar och en till sitt håll.

För att nu återgå till sjölagens bestämmelser, så kan ej mer än en mening råda, om att 321 §:s bestämmelse, att undersökningsprotokollet »ofördröjligen» skall insändas till kommerskollegium, ovillkorligen måste följas, ehuru så ofta nog icke sker. Däremot bekomma assuradörer m. fl. i saken intresserade personer, enligt hvad jag förvissat mig om, verkligen afskrifter af undersökningsprotokollen så godt som ofördröjligen. Sålunda kom protokollet från Malmö angående »Labrador» till aktiebolaget »Sjöassurance-kompaniet» här i Stockholm redan den 9 december 1904; kommers-

kollegium erhöll, efter påminnelse, sitt exemplar den 12 januari 1905. Undersökningsprotokollet om »Gellivare» mottog sjöassurance-bolaget »Ägir» här i Stockholm från dispachör i Hernösand den 31 december 1904, men kommerskollegium hade den 21 januari 1905 ännu ej mottagit ens meddelandet om att ångaren var kondemnerad.

Dessa förhållanden, liksom ock att en kommerskollegii tjänsteman skall behöfva studera dagspressen för att få reda på när sjöförklaringar afgifvas, tarfva ovillkorligen en rättelse. Sådan skulle ock vinnas, ifall rättens ordförande ålades att, när anmälan skett om sådan sjöolycka, som i 317 § sjölagen sägs, ej blott därom underrätta »vederbörande åklagare», utan äfven kommerskollegium.

På grund af ofvanstående får jag därför hemställa, att Riksdagen behagade för sin del besluta följande tillägg till 318 § sjölagen:

När anmälan skett om sådan sjöolycka, som i 317 § sägs, åligger rättens ordförande att om tiden för den däraf föranledda undersökning underrätta vederbörande åklagare *äfvensom kommerskollegium.*»

I motionärens hemställan hafva herrar *J. Widén, H. G. P. Öhngren,* och *A. A. Johansson* i Möllstorp instämt.

I 40 § sjölagen stadgas bl. a.:

»Inträffar å lastnings- eller lossningsort eller under resa någon händelse, som vållar skada å fartyg eller last eller som skäligen kan antagas hafva sådan skada till följd, eller har genom olyckshändelse någon ombord ljugit döden, eller har till följd af sammanstötning med annat fartyg å detta timat sådan skada eller olycka, som nyss är sagd, skall befälhafvaren afgifva sjöförklaring angående händelsen.»

Enligt samma § skall inom riket sjöförklaring afgifvas inför rådstufvurätt i stapelstad och det åligger befälhafvaren att, när sådan händelse, hvarom sjöförklaring skall afgifvas, inträffat, hos rättens ordförande anmäla sig till förklarings afgifvande.

I vissa fall skall enligt 317 § sjölagen rätten i sammanhang med sjöförklarings upptagande söka åstadkomma fullständig utredning angående orsakerna till olyckan. Detta gäller, dels när fartyg förolyckats, af besättningen öfvergifvits i sjön eller råkat på grund, så att det icke

*Utskottets
yttrande.*

utan ovanliga åtgärder, såsom kapning af mast eller kastning af last, kunnat åter blifva flott, dels då skada uppstått därigenom att fartyget stött tillsammans med annat fartyg, dels ock då fartyget drabbats af olycka, hvarmed förlust af människolif varit förenad. Enligt 318 § åligger det rättens ordförande, när anmälan skett om sådan sjöolycka, som omförmäles i 317 §, att om tiden för den däraf föranledda undersökningen underrätta vederbörande åklagare och, när sjöförklaringen och undersökningen ägt rum, skall i dessa fall rätten ofördröjligen insända protokollet däröfver till kommerskollegium. Sistnämnda föreskrift innehålles, såsom motionären jämväl omförmäler, i 321 § sjölagen.

I förevarande motion anföres nu, att denna föreskrift — om insändande till kommerskollegium i vissa fall af protokoll öfver sjöförklaring — icke alltid af domstolarna iakttages, samt framställes det förslag, att stadgande, skulle meddelas om skyldighet för rättens ordförande att om tiden för sjöförklaring enligt 317 § på förhand underrätta jämväl kommerskollegium.

Så vidt utskottet kan finna, åsyftas med detta förslag icke annat än att kommerskollegium, om förslaget genomfördes, skulle kunna lättare öfvervaka att domstolarna ordentligt fullgöra sin skyldighet beträffande ifrågavarande protokolls insändande till kollegium och, om så ej sker, låta beifra försummelsen eller genom aflåtande af påminnelser åstadkomma rättelse. Att kommerskollegium skulle sända någon representant, vare sig det »sjötekniska biträde», hvarom i motionen talas, eller annan att närvara vid sjöförklaringen — något som sjölagen icke förutsätter — för att tillse, att utredningen blir fullständig, torde motionären icke hafva afsett och lärer icke i allmänhet kunna komma i fråga, då sjölagen stadgar, att sjöförklaring skall hållas så fort ske kan, sedan anmälan om inträffad sjöolycka skett. I brådskande fall kan sjöförklaring till och med företagas dagen efter det sådan anmälan gjorts.

Såsom motionären antyder, äger kommerskollegium enligt sjölagens 321 § att, om undersökning om sjöolycka enligt 317 § finnes i något afseende ofullständig, förordna om ny undersöknings anställande å ort, där sådan lämpligen kan äga rum. I denna kollegium tillerkända befogenhet och vikten af att sådan ny undersökning kan företagas, innan fartygets befäl och manskap hunnit skingras och möjligen endast med svårighet kunna å nyo anträffas, ligger den praktiska betydelsen af föreskriften, att protokollet öfver den första undersökningen *ofördröjligen* skall insändas till kollegium. Utskottet är sålunda ense med motionären därom,

att det icke är likgiltigt, om berörda föreskrift iakttages eller icke. Men utskottet finner icke nödigt, att för vinnande af motionens syfte skulle meddelas den ytterligare bestämmelse, hvarom nu gjorts hemställan.

Om, såsom ifrågasatts, ett så kalladt sjötekniskt biträde anställs i kommerskollegium och i följd häraf det medvetandet vinner insteg hos rådstufvurätterna i stapelstäderna, att protokollen öfver ifrågavarande sjöförklaringar verkligen blifva föremål för granskning inom kollegium, är det i utskottets tanke icke att befara, att den gällande föreskriften om undersökningsprotokollens ofördröjligen insändande skall eftersättas. Kommerskollegium torde för öfrigt icke sakna lämplig utväg att öfvervaka efterlevandet af lagen i detta hänseende.

På grund af det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1905.

På lagutskottets vägnar

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herrar *Zetterstrand* och *Trana*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen;

af herr *Lindhagen*, som anført:

Enligt gällande sjölagen skall vederbörande rådstufvurätt vid upptagande af sjöförklaring rörande sådan sjöolycka, som omförmäles i 317 § af sjölagen, söka åstadkomma fullständig utredning angående orsakerna till olyckan. Så snart anmälan om dylik sjöolycka skett, skall rättens ordförande jämväl underrätta vederbörande åklagare om tiden för den af anmälan föranledda undersökningen. Sedan undersökningen afslutats, skall protokollet däröfver ofördröjligen insändas till kommerskollegium. Finnes undersökning i något afseende ofullständig, eger kommerskollegium förordna om ny undersökning.

Ändamålet med dessa bestämmelser lär för närvarande mycket ofullständigt vinnas. Oftast sakna åklagarne erfarenhet i dessa frågor, äfven om på en eller annan ort kan finnas någon åklagare, som har särskildt intresse för desamma. Åklagarne ingripa därför icke så mycket i undersökningarne och anställa mera sällan af eget initiativ några åtal, hvilka företrädesvis tillkomma på initiativ af kommerskollegium. I följd häraf äro de till kollegium insända protokoll öfver undersökningarne ofta till sitt innehåll synnerligen knapphändiga och gifva i många fall endast föga ledning för bedömande af orsakerna till sjöolyckan. Mycket vanligt är också, att protokollen ej insändas till kollegium ofördröjligen, utan först långt efter undersökningen. Det händer till och med någon gång, att protokoll icke alls insändes. Därtill kommer att kollegium icke förfogar öfver den speciella sakkunskap, som erfordras för ett effektivt ingripande. Möjligheten för kollegium att låta verkställa ny undersökning, föranstalta om åtal och öfver hufvud taget fullgöra sin granskningsplikt i fråga om sjöolyckor måste under sådana förhållanden blifva mycket åsidosatt.

För att i någon mån råda bot på detta missförhållande har Kungl. Maj:t vid denna riksdag begärt anslag för anställande af ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium. Detta biträde skulle verkställa granskning af de till kollegium inkomna undersökningsprotokoll öfver sjöolyckor, jämväl i öfrigt biträda kollegium i därmed sammanhängande frågor samt med råd och anvisningar tillhandagå vederbörande åklagare, då dessa på föranstaltande af kollegium eller eljest hade att å tjänstens vägnar utföra åtal.

Motionären synes nu velat framhålla, att denna sålunda föreslagna åtgärd måste kompletteras med en föreskrift i syfte att det tekniska biträdet och därmed äfven kommerskollegium må tidigare och på ett fullständigare sätt, än nu kan ske, erhålla kännedom om de förhållanden, hvilka de skola öfvervaka. För detta ändamål föreslår motionären ett stadgande om, att rättens ordförande skall underrätta icke blott åklagaren, utan äfven kommerskollegium om tiden för undersökning, som föranledts af en ingången anmälan om sjöolycka.

Detta förslag synes ganska lämpligt. Då den nu stadgade underrättelsen till vederbörande åklagare är, såsom ofvan framhållits, ofta tämligen betydelslös för frågans utredning, bör det så mycket mindre kunna göras någon erinran mot, att underrättelse i angifvet afseende äfven skall meddelas kommerskollegium, som hitintills faktiskt företrädesvis representerat åklagaremakten och på hvars öfvervakande verksamhet äfven fortfarande utredningen af hithörande frågor kommer att väsentligen bero.

Det blir möjlighet då för kollegium att åtminstone i vissa fall kunna genom meddelanden till åklagaren eller annorledes ingripa i själfva undersökningen. Kollegium sättes i hvarje händelse bättre i tillfälle att kunna, medan tid är, föranstalta om ny undersökning. Vederbörande rådstufvurätter och åklagare komma sannolikt äfven att mera handla under intryck af att kollegium ej är främmande för saken, hvilket måste befrämja undersökningens grundlighet och ett fullständigare affattande af dess resultat till protokollet. Och då afsändandet af den ifrågasatta underrättelsen är en enkel sak, som man lätt kan företaga sig, och detta vanligen kommer att ske genom annan person än den, som uppsätter och expedierar protokollet, så vinnes härigenom jämväl lättare tillfälle för kollegium att öfva kontroll öfver, att protokollen i behörig tid insändas till kollegium.

Jag finner således ingen giltig anledning, hvarför man bör motsätta sig antagandet af en föreskrift, som ej vållar vederbörande ordförande i rådstufvurätterna något nämnvärdt besvär, men däremot uppenbarligen skall i sin mån bidra till att befrämja det af alla intressenter omfattade och äfven af Kungl. Maj:t för Riksdagen nu framlagda önskemålet, att kommerskollegii kontroll öfver undersökningar rörande sjöolyckor måtte blifva mer effektiv än hittintills. Det har ock försports, att vederbörande inom kommerskollegium gärna se, att den föreslagna lagändringen kan komma till stånd.

På grund häraf hemställer jag,

att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af 318 § sjölagen.

Härigenom förordnas att 318 § sjölagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

När anmälan skett om sådan sjöolycka, som i 317 § sägs, åligge rättens ordförande att om tiden för den däraf föranledda undersökning underrätta vederbörande åklagare *äfvensom kommerskollegium*.

Herrar *F. Andersson, A. Olsson* och *Wiklund* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.